

Solapur University, Solapur

New Syllabus For B.A. Part – III Sanskrit

(Special Papers (IV, V, VI, VII, VIII))

(w. e. f. June 2009)

Exmination – 2010, 2011, 2012

Teaching : 2009-10, 2010-11, 2011-12

Sanskrit (Special Paper - IV)

वेदवाङ्मय (Veda Literature)

- A) वेद : ऋग्वेद, यजुर्वेद, अथर्ववेद
- B) ब्राह्मण ग्रंथ : निवडक वेचे
- A) वेद : ऋग्वेद, यजुर्वेद, अथर्ववेद
- १) ऋग्वेद : सूर्य (१.११५), विष्णु (१.१५४), अग्नि (१.१८९), इंद्र (२.१२)
उषस् (५.८०), अश्वि (७.६८), वरुण (७.८६), सोम (९.११३)
अक्षसूक्त (१०.३४), पुरुष (१०.९०), सरमापणिसूक्त (१०.१०८)
देवीसूक्त (१०.१२५)
- २) यजुर्वेद : शिवसंकल्पसूक्त (३४.१), शुक्लयजुर्वेद
सर्वमेधः (३२ वा अध्याय) शुक्लयजुर्वेद
- ३) अथर्ववेद : कृषिसूक्त (३.१७), पृथ्वी सूक्त (१२.१)

B) ब्राह्मण ग्रंथ : निवडक वेचे

- १) सोमप्रवहणम् (ऐतरेय ब्राह्मण) (१.१३ ते १५)
- २) शुनःशेष कथा (ऐतरेय ब्राह्मण) (७.१३ ते १५)
- ३) ऐंद्रमहाभिषेकः (ऐतरेय ब्राह्मण) (८.१२ ते १४)
- ४) नाभनेदिष्ठ कथा (ऐतरेय ब्राह्मण) (२२.९)
- ५) ब्रह्मचारी व्रतम् (शतपथ ब्राह्मण) (११.५.४ १ ते १८)
- ६) स्वाध्याय प्रशंसा (शतपथ ब्राह्मण) (११.५.७ १ ते १०)
- ७) मनुमत्स्यकथा (शतपथ ब्राह्मण) (१८.१ १ ते ६)
- ८) देवानां अधिपतिः (तैत्तिरीय ब्राह्मण) (२.२.१० १ ते ७)
- ९) मृत्यवे त्वा ददामि । (तैत्तिरीय ब्राह्मण) (३.११.८)
- १०) च्यवन कथा (जैमिनीय ब्राह्मण) (३.२० १ ते ८)

संदर्भ ग्रंथ :

- १) ऋक्सूक्तसुगंध : शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन, कोल्हापूर १९७२
- २) ऋग्वेदाचे मराठी भाषांतर : म.म. सिध्देश्वर शास्त्री चित्राव १९६९
- ३) वैदिक देवतांचे अभिनव दर्शन : डॉ. रा.ना. दांडेकर
- ४) सरल हिंदी भावार्थसहित यजुर्वेद पं. श्रीराम शर्मा, आचार्य : संस्कृति संस्थान बरेली १९७६
- ५) अथर्व वेदाचे मराठी भाषांतर : पं.श्री.दा. सातवळेकर, स्वाध्यायमाला पारडी
- ६) इंटरमिजिएट संस्कृत वेचे : श्री. हातवळणे, श्री. अरविंद मंगरुळकर, मुद्रक वि.ग. माटे, विश्वकर्मा मुद्रणालय, टिळक रोड, पुणे-२
- ७) सुरभारती विलास : बी.ए. भाग-१, शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन १९७८

Sanskrit (Special Paper – V)

तत्त्वज्ञान / दर्शन

- १) सांख्य तत्त्वज्ञान
सांख्यकारिका of ईश्वरतृष्ण by वाचस्पति मिश्र
- २) दर्शन
न्याय/ वैशेषिक
तर्कसंग्रह of अन्नभट्ट

Book : संदर्भ ग्रंथ
तर्कसंग्रह - नलिनी चाफेकर

Sanskrit (Special Paper VI)

धर्मशास्त्र / अर्थशास्त्र

- १) धर्मशास्त्र - मनुस्मृती - ७ वा अध्याय
(राजधर्म)
- २) अर्थशास्त्र - कौटिलीय अर्थशास्त्र (अध्याय १ ला)
- ३) Socio - Political Studies

Text Book : १) मनुस्मृती
२) कौटिलीय अर्थशास्त्र
R.P. Kangule

संदर्भ ग्रंथ :

- १) वैदिक साहित्याचा चिकित्सक इतिहास : सिंधू डांगे
- २) प्राचीन भारतीय राजनिती : आर.पी. कंगले
- ३) प्राचीन भारतीय इतिहास व संस्कृती :
- ४) प्राचीन भारताचा सांस्कृतिक इतिहास
लेखक - रं.ना. गायधनी
श्री. व.ग. राहूरकर
कॉटिनेंटल प्रकाशन, टिळक रोड, पुणे-३०
कल्पना मुद्रणालय, शिवपार्वती, टिळक रोड, पुणे-३०

Sanskrit (Special Paper VII)

प्राचीन भारतीय विज्ञान व काव्यशास्त्र (Ancient Indian Science and Poetics)

A) प्राचीन भारतीय विज्ञान

१) प्राचीन भारतीय जलशास्त्र

B) काव्यशास्त्र

१) काव्यप्रकाश of मम्मट

उल्लास २,३ and २० Selected अंलकारास and वृत्तस

अलंकार : श्लेष, समासोक्ति, अप्रस्तुत प्रशंसा, आक्षेप, विभावना, विशेषोक्ति, यथासंख्य, अर्थातरन्यास, विरोध, व्याजस्तुती, परिवृत्ती, काव्यलिंग, पर्यायोक्त, परिसंख्या, असंगती, विशेष, तद्गुण, अतद्गुण, व्याघात, संसृष्टि

अक्षरगणवृत्ते : अनुष्टुप्, इन्द्रवज्रा, तोटकम्, भुजंगप्रयात, वसंततिलका, मालिनी, पृथ्वी, मंदक्रांता, शार्दूलविक्रीडितम्, वियोगिनी, आर्या, पादाकुलकम्,

Text Book :

१) प्राचीन भारतीय जलशास्त्र (Ancient Indian Hydrology),
मनोहर देवकृष्ण पंडित, पुणे विद्यापीठ, संस्कृत प्रगत अध्ययन केंद्र, १९८०

संदर्भ ग्रंथ :

१) काव्यप्रकाश : शशिकला हातवळणे : साहित्य सेवा प्रकाशन सातारा
२) संस्कृत साहित्यशास्त्र व व्याकरण परिचय : शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन २००५

(Sanskrit (Special Paper VIII))

प्राचीन उत्कीर्ण लेख व व्याकरण

A) प्राचीन उत्कीर्ण लेख

१. ब्राह्मी लिपी
२. संस्कृत हस्तलिखितांचा इतिहास
३. शिलालेख/स्तंभालेख/ताम्रपट

- १) क्षहरात राजा नहपान, नाशिकचा शिलालेख
- २) गुप्त सम्राट समुद्रगुप्त याचा इलाहाबाद स्तंभालेख
- ३) गुप्त सम्राट व्दितीय चंद्रगुप्त यांचा मथुरा स्तंभालेख
- ४) सम्राट हर्षवर्धन यांचा मधुबन ताम्रपट

B) व्याकरण : समास प्रकरण (लघुसिध्दांत कौमुदी)

संज्ञा, परिभाषा, अनुवृत्ती, विभाषा, अनुबंध, प्रातिपादिक, निपात, उपसर्ग, दशलकार
पंचवृत्तयः, ग्रहणकसूत्र, इत्संज्ञाविधायक सूत्रे.

संदर्भ ग्रंथ :

- १) ब्राह्मी लिपि प्रवेशिका : कुन्दकुन्दभारती, नवी दिल्ली
- २) पुराभिलेख विदया : शोभना गोखले, काँटिनेंटल प्रकाशन
महाराष्ट्र विदयापीठ, ग्रंथनिर्मिती मंडळ १९७५, पुणे.
- ३) लघुसिध्दांत कौमुदी : मराठी भाषांतर म.दा. साठे
- ४) संस्कृत श्री : बी.ए. भाग-१ (ऐच्छिक)
सोलापूर विदयापीठ, सोलापूर २००६.

B.A. III संस्कृत गुणविभाजन
Distribution of Marks
Sanskrit (Paper – IV)

Marks : 100

वेदवाङ्मय

Q. 1	A) Multiple choice question : 10 out of 10	10
	B) Answer in one sentence : 10 out of 10	10
Q. 2	Translation with explanatory notes 3/5 (वेद)	15
Q.3	Critical Paragraphs 3/5 (वेद)	15
Q. 4	General question OR General question (वेद)	10
Q. 5	A) Translation with explanatory notes 3/5(ब्राम्हण)	15
	B) Critical Paragraphs 3/5	15
Q. 6	General Question OR General Question. (ब्राम्हण)	10

Sanskrit (Paper – V)

Marks : 100

तत्त्वज्ञान / दर्शन

Q. 1	A)	Multiple choice question : 10 out of 10	10
	B)	Answer in one sentence : 10 out of 10	10
Q. 2	A)	Translation with explanatory notes 2/3 (सांख्य)	10
	B)	Reference to the Context (तर्क)	10
Q.3		Critical Paragraphs 4/5	20
Q.4		Critical Paragraphs 4/5	20
Q. 5	A)	General Question (सांख्य)	10
	B)	General Question (तर्क)	10

Sanskrit (Paper – VI)

Marks : 100

धर्मशास्त्र / अर्थशास्त्र

Q. 1	A)	Multiple choice question : 10 out of 10	10
	B)	Answer in one sentence : 10 out of 10	10
Q. 2	A)	Translation with explanatory notes 2/3 (मनुस्मृति)	10
	B)	Translation with explanatory notes 2/3 (कौटिल्य)	10
Q.3		Critical Paragraphs 4/5	20
Q.4		Critical Paragraphs 4/5	20
Q. 5	A)	General Question (मनुस्मृति)	10
	B)	General Question (कौटिल्य)	10

Sanskrit (Paper – VII)

Marks : 100

प्राचीन भारतीय विज्ञान व काव्यशास्त्र (Ancient Indian Science & Poetics)

Q. 1	A)	Multiple choice question : 10 out of 10	10
	B)	Answer in one sentence : 10 out of 10	10
Q. 2	A)	Translation with explanatory notes 2/3 (जलशास्त्र)	10
	B)	Critical Paragraphs 2/3 (जलशास्त्र)	10
Q. 3	A)	Short Notes 4/6 (जलशास्त्र)	8
	B)	General Question (जलशास्त्र)	12
Q. 4		Explain Fully 3/5 (काव्यशास्त्र)	15
Q. 5		General Question or General Question (काव्यशास्त्र)	10
Q. 6	A)	Explanation of Alankar 1/3 (काव्यशास्त्र)	5
	B)	Explanation of Samyabhed 1/3	5
	C)	Explanation of वृत्त 1/3	5

Sanskrit (Paper – VIII)

Marks : 100

प्राचीन उत्कीर्ण लेख व व्याकरण

Q. 1	A) Multiple choice question : 10 out of 10	10
	B) Answer in one sentence : 10 out of 10	10
Q. 2	A) Conversion of ब्राह्मी लिपी in देवनागरी (ब्राह्मी लिपीचे देवनागरीत रूपांतर)	5
	B) Conversion of देवनागरी in ब्राह्मी लिपी	5
Q. 3	A) Critical Paragraphs 1/3 (उत्कीर्ण)	5
	B) General Question (उत्कीर्ण)	10
Q. 4	A) Translation 1/3	5
	B) General Question	10
Q. 5	A) Explanon of सूत्रs 4/5 (व्याकरण)	20
	B) A Short Note	5
	C) Explanon of Sankalpana 3/5	15